

internationale communicatie

ten geleide

naar aanleiding van het wereldcommunicatiejaar

1983 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het *Wereldcommunicatiejaar*. Een jaar waarin de internationale communicatieproblematiek centraal staat. Maar, zoals dat op internationale fora wel meer gebeurt, werd het jaarthema, onder druk van westerse regeringen en transnationale ondernemingen, vrij vlug verengd tot een technische aangelegenheid.

In tegenstelling tot de lofwaardige poging, die o.a. door de MacBride-commissie ondernomen werd, om te komen tot een globale inventarisatie van de internationale communicatieproblemen en daarenboven suggesties ter oplossing aan te dragen, heeft het Wereldcommunicatiejaar de ondertitel *Ontwikkeling van communicatie-infrastructuren* meegekregen.

De Algemene UNO-vergadering beveelt daarbij «the fundamental importance of communications infrastructures as an essential element in the economic and social development of all countries» aan. Een dergelijke uitspraak is natuurlijk op het lijf geschreven van transnationals als ITT, die dan ook met stelligheid durven beweren dat «viable and reliable communications are a prerequisite for the growth and prosperity of any society». In de eerste bijdrage tot dit dossier wordt deze visie een typisch westerse aanpak van de ontwikkelingsproblematiek genoemd.

Ook de Belgische overheid en de BRT-leiding volgen deze modernisatievisie. Ze besteden dit jaar enkel aandacht aan technische communicatieprojecten, die vooral België — zeker niet de zogenaamde Derde Wereld — ten goede zullen komen.

Met dit themanummer pogen we een beperkt tegengewicht te bieden voor deze eenzijdige, ethocentrische en technische belangstelling voor communicatie. Benevens meer beschrijvende bijdragen, poogt men ook enige beleidsopties te formuleren. De aandacht voor beleid en planning neemt de laatste jaren immers steeds meer toe in het ontwikkelingsdebat. De roep om een Derde Wereld-gericht communicatie- en ontwikkelingsbeleid weerklinkt alsmaar luider. De eerste twee bijdragen knopen hierbij aan. In het eerste artikel wordt het globale kader geschetst waarbinnen communicatie en ontwikkeling kunnen bestudeerd worden. Alan Hancock van de afdeling 'Free flow of information and communication policies' bij UNESCO peilt vervolgens naar de spanningsrelatie tussen communicatiebeleid en -planning.

Daar waar eerstgenoemde teksten van meer theoretische aard zijn, zijn de twee volgende eerder praktisch gericht. Cees Hamelink, docent aan het Institute of Social Studies te Den Haag, heeft het over de impact van de internationale gegevensstromen (de zgn. transborder data flows) op de toekomstige wereldorde. Louis Heinsman, als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de afdeling Beleidsontwikkeling van de NOS en auteur van het rapport 'De culturele betekenis van de instroom van buitenlandse televisieprogramma's in Nederland' voor de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, bekijkt de problematiek van de eenzijdige instroom van televisieprogramma's tegen de Nederlandse achtergrond.

Het onderzoeksdomein van de kleinschalige massacommunicatie was het afgelopen decennium in het vergeetboek geraakt. De thematiek is opnieuw in de belangstelling gekomen onder invloed van de in het westen gevoerde discussie over decentralisatie en participatie. Ed Hollander, wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Massacommunicatie van de H.U. Nijmegen en auteur van het WRR-rapport 'Kleinschalige massacommunicatie', onderzoekt in hoeverre kleinschalige media-experimenten kunnen bijdragen tot de oplossing van ontwikkelingsproblemen.

Een gelijkaardige vraag poogt Paul De Maeseneer, BRT-radio-journalist, te beantwoorden. De Maeseneer was twee jaar werkzaam op het Asia-Pacific Institute for Broadcasting Development in Kuala Lumpur. Na een inventarisatie van de trainingsfaciliteiten in dat deel van de wereld, bespreekt hij vanuit zijn praktijkervaringen de problemen die bij de opleiding van mediawerkers in de Derde Wereld opdoemen.

Ter afsluiting van dit themanummer geeft Alex Fordyn, assistent aan het Seminarie voor Pers- en Communicatiewetenschap van de R.U. Gent, een kort overzicht van een onderzoeksproject over de satellietituatie in België, dat weldra van start gaat.

Jan Servaes